

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Systém environmentálnej značky Spoločenstva“

KOM(2008) 401 v konečnom znení – 2008/0152 (COD)

(2009/C 218/11)

Rada sa 11. septembra 2008 rozhodla podľa článku 175 ods. 1 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Systém environmentálnej značky Spoločenstva“

Odborná sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 28. januára 2009. Spravodajkyňou bola pani Sylvia GAUCI.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 451. plenárnom zasadnutí 25. a 26. februára 2009 (schôdza z 26. februára) prijal 157 hlasmi za, pričom 2 členovia hlasovali proti a 4 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 Systém environmentálnej značky EÚ by mal naďalej ostať dobrovoľným nástrojom. Dobrovoľný charakter systému umožňuje stanoviť prísne a ambiciózne kritériá, na základe ktorých možno propagovať výlučne výrobky a služby s veľmi dobrými environmentálnymi vlastnosťami.

1.2 Výbor žiada zlepšenie riadenia systému, aby mohol vo väčšej miere fungovať podnikateľským spôsobom.

1.3 Výbor je zajedno s Komisiou v tom, že počet skupín výrobkov, ako i držiteľov licencií sa musí výrazne zvýšiť.

1.4 Výbor je presvedčený, že environmentálna značka vzťahujúca sa na všetky čerstvé a spracované potraviny by bola prvým krokom vedúcim ku skutočnej ekologizácii zásobovacieho reťazca. Domnieva sa však, že environmentálna značka by v prípade potravín mala byť udelená iba vtedy, ak je zohľadnený celý životný cyklus výrobku. Zo súčasného znenia nie je jednoznačne jasné, na ktoré druhy potravín by sa mal návrh Komisie uplatňovať.

1.5 Výbor sa domnieva, že medzi kritériá environmentálnej značky by sa balenie malo zahrnúť len v tom prípade, ak je to pre danú skupinu výrobkov relevantné.

2. Úvod

2.1 V júli 2008 uverejnila Európska komisia návrh nariadenia o systéme environmentálnej značky Spoločenstva. Návrh má nahradiť nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1980/2000 zo 17. júla 2000 o revidovanej metóde Spoločenstva pri udeľovaní environmentálnej značky.

2.2 Táto téma nie je pre Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) ničím novým. Výbor sa k pôvodnému návrhu vyjadril ⁽¹⁾ a v ďalších svojich nedávnych stanoviskách ⁽²⁾ formuloval viacero odporúčaní týkajúcich sa budúceho smerovania tohto systému.

2.3 Pri vypracovaní stanoviska sa tiež využili rôzne príspevky príslušných orgánov, európskych záujmových skupín a spoločností zapojených do uvedeného systému. EHSV mal možnosť čerpať najmä z prezentácií zástupcov rôznych podnikateľských subjektov, mimovládnych environmentálnych organizácií a spotrebiteľských organizácií, ktoré sa zúčastnili na verejnej diskusii organizovanej v priestoroch výboru.

3. Všeobecné pripomienky

3.1 Stav životného prostredia vyvoláva rastúce obavy.

Moderný spôsob výroby a spotreby prispel k zvýšeniu dopytu po energii a zdrojoch, ktoré sa nevyužívajú trvalo udržateľným spôsobom, čo komplikuje úsilie o zmiernenie negatívneho dosahu ľudskej činnosti na životné prostredie, zdravie a prírodné zdroje.

3.2 Ekonomiky preto v súčasnosti čelia veľkej výzve, ktorou je začlenenie trvalej udržateľnosti v oblasti životného prostredia do hospodárskeho rastu a blahobytu, aby sa napravili chyby z minulosti.

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 296, 29.9.1997, s. 77.

⁽²⁾ Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru 974/2008 na tému *Ekologické spôsoby výroby*, Ú. v. EÚ C 224/1, 30.8.2008.

3.3 Finančná kríza, ktorá tvrdo zasiahla hospodárstva krajín na celom svete, by nemala oslabiť úsilie zmierňovať dosah klimatických zmien a chrániť životné prostredie. Práve naopak, ekologizácia zásobovacieho reťazca by mala byť vnímaná ako štartovací bod, od ktorého by sa mala postupne rozšíriť na všetky priemyselné odvetvia.

3.4 V tomto kontexte udržateľná spotreba a výroba v najväčšej miere zvyšujú potenciál podnikov premeniť environmentálne výzvy na ekonomické príležitosti a pre spotrebiteľov sú výhodnejšie.

3.5 Výzvou je zlepšiť celkové environmentálne vlastnosti výrobkov počas ich celého životného cyklu, podporiť dopyt po lepších výrobkoch a výrobných technológiách a pomôcť spotrebiteľom rozhodnúť sa na základe potrebných informácií.

3.6 Výbor preto podporuje environmentálnu značku, ktorá spĺňa viaceré kritériá, je schválená tretími stranami a je založená na zohľadňovaní životného cyklu⁽¹⁾, ktorý môže byť jedným z prvkov takýchto politických nástrojov⁽²⁾.

3.7 Výbor dôrazne podporuje iniciatívy zamerané na rozvoj politiky Spoločenstva v oblasti trvalo udržateľnej výroby a spotreby, ktorá bude plne začlenená aj do iných oblastí politiky Spoločenstva s cieľom vytvoriť ekologický trh, vďaka ktorému budú tieto výrobky a služby zodpovedať jasným spoločným definíciám a budú skutočne dostupné vo všetkých členských štátoch.

3.8 Skúsenosti získané z používania systému environmentálnej značky odôvodňujú zmeny a doplnenia platného nariadenia.

Nedostatky súčasného systému možno zhrnúť takto:

- i. pomalé napredovanie systému,
- ii. slabá informovanosť o značke,

(1) Zohľadňovanie životného cyklu je proces zohľadňovania podľa možnosti všetkých spotrebovaných zdrojov a všetkých environmentálnych a zdravotných dôsledkov, ktoré súvisia so životným cyklom produktu (tovaru alebo služby), berúc do úvahy napr. ťažbu surovín, výrobu, využívanie, prepravu, recykláciu a spracovanie a likvidáciu odpadu. Tento proces pomáha vyhýbať sa „presúvaniu neželaného“, t. j. vplyvov alebo spotreby zdrojov medzi jednotlivými etapami životného cyklu, zemepisnými oblasťami a problémovými oblasťami životného prostredia a zdravia ľudí, ako sú napr. klimatické zmeny, letný smog, kyslé dažde, vyčerpanie zdrojov atď. Posudzovanie životného cyklu predstavuje štandardizovanú kvantitatívnu metódu zhromažďovania a hodnotenia vstupov, výstupov a potenciálnych environmentálnych vplyvov systému produktu počas jeho celého životného cyklu (ISO 14040 a ďalšie súvisiace normy).

(2) Význam systému environmentálnej značky zdôraznili už predchádzajúce politické dokumenty, napr. oznámenie Komisie o integrovanej politike výrobkov a 6. environmentálny akčný program.

iii. slabé využívanie značky priemyslom,

iv. príliš byrokratický postup pri stanovení kritérií a postup riadenia,

v. výrobky a služby s najvýraznejším dosahom na životné prostredie a najväčším potenciálom zlepšenia nie sú zahrnuté do terajšej skupiny produktov,

vi. rozdielne podmienky na trhu v rámci Spoločenstva,

vii. rastúci počet iných systémov environmentálnych značiek.

Výbor sa uvedeným slabým stránkam súčasného systému bude venovať v časti „Konkrétne pripomienky“, v ktorej rozoberie opatrenia na zlepšenie systému navrhované Komisiou.

3.9 Vzhľadom na to, že systém environmentálnej značky EÚ je jediným dobrovoľným politickým nástrojom, ktorý sa týka výrobkov a ktorý je založený na dopyte, jeho úspešné uplatňovanie je veľmi dôležité v záujme trvalej udržateľnosti.

4. Konkrétne pripomienky

4.1 Systém environmentálnej značky EÚ je dobrovoľným nástrojom a takým by mal aj ostať. Dobrovoľný charakter systému umožňuje stanoviť prísne a ambiciózne kritériá, na základe ktorých možno propagovať výlučne výrobky a služby s veľmi dobrými environmentálnymi vlastnosťami v protiklade s výrobkami a službami, ktoré nezohľadňujú potrebu zníženia dosahu na životné prostredie.

Environmentálna značka má koncovým spotrebiteľom poskytnúť špecifické environmentálne informácie o konečnom produkte, ktoré uľahčia ich rozhodovanie na základe potrebných informácií. Výbor však zdôrazňuje, že environmentálna značka by sa nemala stať zámkou alebo by sa nemala používať ako zámkienka na vytvorenie nových obchodných bariér pre produkty s rovnakými funkciami a vlastnosťami.

4.2 Výbor žiada, aby sa zlepšilo riadenie systému. Byrokratický charakter postupov v rámci systému treba zracionalizovať, aby sa systém mohol riadiť skôr podnikateľským spôsobom.

Inými slovami treba jasnejšie vymedziť úlohy jednotlivých aktérov.

4.3 V rámci možností by sa úloha štátnych orgánov mala zamerať na riadne vykonávanie nariadenia a v súlade s návrhom Komisie by tieto orgány mali byť zodpovedné za dohľad nad trhom.

4.4 Treba znížiť administratívnu záťaž spojenú s vypracovaním kritérií pre skupiny výrobkov a s postupmi uplatňovania, avšak zároveň treba zachovať vysokú úroveň noriem.

Okrem toho by kritériá environmentálnej značky mali tiež zabezpečiť, aby výrobky označené environmentálnou značkou v tvare kvetiny neboli zdraviu škodlivé, nezmenšovali bezpečnosť a nenarušali iné sociálne aspekty.

4.5 Výbor požaduje jasné kritériá a jednotné minimálne požiadavky týkajúce sa systému označovania ekologických výrobkov, ktorých cieľom by bolo zabezpečiť pre spotrebiteľa spravodlivú možnosť výberu ekologických výrobkov, jednotné kontroly v celej EÚ a dodržiavanie zásady voľného pohybu skutočne ekologických výrobkov. Európska environmentálna značka (Európsky kvet) by sa mala ďalej propagovať a mala by existovať popri národných a odvetvových systémoch označovania, ak sú takisto založené na vedeckých poznatkoch a vyhovujú požiadavkám európskeho regulačného rámca.

4.6 Okrem toho by mali kritéria týkajúce sa chemických látok vychádzať z hodnotenia rizika.

Jednoduchý zoznam uprednostňovaných alebo neželateľných chemických látok, ktorý je založený výlučne na klasifikácii podľa ich nebezpečnosti bez akéhokoľvek vedeckého alebo právneho odkazu, vedie často k zámenám alebo diskriminácii. Z tohto dôvodu je otázne, či by sa takého „nebezpečné materiály“ mali vôbec uvádzať pri environmentálnej značke, ktorá nemôže nahradiť oficiálnu platnú legislatívu EÚ v tejto oblasti, napr. smernicu 67/548/EHS⁽¹⁾.

4.7 Navyše podľa názoru výboru vplyvajú niekedy na všeobecné kritériá miestne aspekty. Nie je vždy pravdou, že súčasné kritériá špecifickej environmentálnej značky vymedzené na úrovni EÚ alebo na úrovni členských štátov sú kritériami, vďaka ktorým sa dosiahne najmenší environmentálny dosah.

Príkladom je využívanie vody, ktoré môže mať väčší dosah v južnej Európe, než v severnej Európe.

Výbor preto podporuje vypracovanie kritérií, ktoré sa nebudú vyznačovať veľkými rozdielmi pokiaľ ide o miestny dosah.

4.8 Dokumenty uvádzajúce kritériá musia v oveľa väčšej miere zohľadňovať užívateľa a mať normalizovaný formát. Z tohto dôvodu je výbor presvedčený, že Komisia by mala predložiť model normalizovaných a ľahko použiteľných dokumentov uvádzajúcich kritériá, čo by podnikom a verejným obstarávateľom umožnilo ušetriť čas a zdroje pri vypracovávaní špecifikácií v súlade s kritériami environmentálnej značky.

4.9 Komisia argumentuje tým, že počet skupín výrobkov i držiteľov licencií sa musí výrazne zvýšiť, pričom by malo ísť o oblasti s najvyšším environmentálnym dosahom a o oblasti, kde je možnosť zlepšenia najvyššia.

Hoci výbor v zásade túto myšlienku víta, myslí si, že pôsobnosť environmentálnej značky by sa nemala donekonečna rozširovať.

4.9.1 Mnohé priemyselné odvetvia v Európe sa cítia pod nátlakom poskytovať zainteresovaným stranám environmentálne údaje. Tento tlak vyvíjaný zo strany EÚ a jednotlivých členských štátov sa prejavuje požiadavkou, aby na výrobkoch bolo označenie alebo aspoň údaj o ich environmentálnych vlastnostiach. Priemyselné odvetvia reagujú na zvýšené povedomie profesionálnych užívateľov a spotrebiteľov o environmentálnych informáciách a dopyt po nich. Koncepcia environmentálnej značky⁽²⁾ je určite vhodná pre trhy, kde sa dá všeobecne predpokladať, že spotrebiteľ nie je informovaný alebo nie je odborníkom a kde sú konkurenčné výrobky správne definované.

4.10 Väčší úspech environmentálnej značky bude predovšetkým závisieť od podstatného zvýšenia prostriedkov na marketing, vďaka ktorému sa rozšíria relevantné informácie určené pre podniky i spotrebiteľov.

4.10.1 Ako už bolo uvedené, systém environmentálnej značky na jednej strane trpí nízkou informovanosťou spotrebiteľov o tomto systéme.

Priemerný spotrebiteľ buď nevie o jeho existencii alebo nie je dostatočne informovaný o parametroch, ktoré sa zohľadňujú pri jej udeľovaní. Informačné kampane teda primerane nepodporujú spotrebiteľa pri jeho rozhodovaní zohľadňujúcim environmentálne kritériá.

⁽¹⁾ Smernica Rady 67/548/EHS z 27. júna 1967 o aproximácii zákonov, iných právnych predpisov a správnych opatrení týkajúcich sa klasifikácie, balenia a označovania nebezpečných látok.

⁽²⁾ Európska environmentálna značka je environmentálnym označením typu I. Environmentálne označenie typu I podľa ISO je ekologickou značkou, ktorá rešpektuje požiadavky normy ISO 14024.

4.10.2 Na druhej strane musia byť aj podniky viac informované o výhodách spojených s používaním environmentálnej značky. Týmto sa teda posilní systém a podniky ušetria čas a zdroje, pretože nebudú musieť vyhľadávať informácie o tom, ako získať environmentálnu značku.

4.11 Výbor si naďalej myslí, že vypracovanie počtu kritérií pre schválené skupiny výrobkov a počet doteraz udelených environmentálnych značiek by sa nemali posudzovať negatívne, a to vzhľadom na krátke obdobie platnosti nariadenia. Nemecký „Modrý anjel“ (1977) alebo škandinávská „Nordická labuť“ (1989), ktoré si už na domácich trhoch, a do určitej miery i v zahraničí, vybudovali pevnú pozíciu, čelili na začiatku podobným sklamaniam a prekážkam. Taktiež začínali pomaly.

4.12 Výbor je tiež presvedčený, že vzhľadom na obchodné bariéry vyplývajúce z národných systémov spočíva budúcnosť environmentálneho označovania v posilnení systému EÚ. Dosiagnúť to bude možné iba vynaložením úsilia zameraného na čo možno najväčšiu harmonizáciu kritérií týchto národných systémov environmentálnej značky.

5. Pripomienky k niektorým článkom návrhu nariadenia

5.1 V súvislosti s postupmi posudzovania ako takými sa výbor domnieva, že ustanovenia článku 7 ods. 2 týkajúce sa skráteného postupu vypracovania kritérií dávajú priestor na vytvorenie systému menej prísnych kritérií EÚ. Je zásadné, aby si zainteresované strany boli isté, že budú prizývané na konzultácie a že všade budú podobne prísne normy transparentnosti.

5.2 Súčasné nariadenie (ES) č. 1980/2000 sa nevzťahuje na potraviny a nápoje (ani na farmaceutické výrobky a lekárske prístroje). Cieľom je zamedziť možným rozporom vzhľadom na platné právne predpisy EÚ v oblasti potravín, ktoré okrem iného upravujú bezpečnosť potravín, hygienu a označovanie potravín.

5.3 Komisia v súčasnosti navrhuje, aby sa nariadenie o environmentálnej značke vzťahovalo na niektoré potraviny a nápoje, konkrétne na spracované potraviny, výrobky rybného hospodárstva a akvakultúry. Väčšina potravín a nápojov by bola z pôsobnosti nariadenia naďalej vylúčená⁽¹⁾.

(1) V článku 2 návrhu Komisie sa uvádza: „Pokiaľ ide o potravinové výrobky podľa toho, ako sú vymedzené v článku 2 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 178/2002, toto nariadenie sa uplatňuje len na spracované potraviny a na výrobky rybného hospodárstva a akvakultúry.“

5.4 Ďalej v článku 7 ods. 3 a článku 9 ods. 10 sa v súvislosti so spracovanými potravinami uvádza, že kritéria environmentálnej značky sa vzťahujú len na spracovanie, dopravu alebo balenie. Znamená to teda, že posúdenie dosahu týchto potravín a nápojov na životné prostredie pokrýva len niekoľko obmedzených fáz ich životného cyklu, t. j. spracovanie, balenie a dopravu.

5.5 Výbor nesúhlasí s uvedenou fragmentáciou návrhu Komisie z dvoch dôvodov.

5.5.1 Po prvé, výbor sa obáva, že nerešpektovanie zásady životného cyklu, ktoré je pre legislatívu EÚ v oblasti environmentálnej značky i pre všetky medzinárodné normy týkajúce sa posudzovania životného cyklu základným prvkom, vyústi do neobjektívnych posúdení, a teda zavádzajúcich informácií pre spotrebiteľov.

V záveroch mnohých vedeckých štúdií, vrátane štúdií EIPRO a IMPRO ktoré boli uskutočnené na žiadosť Komisie, sa uvádza, že kritické environmentálne dosahy potravín a nápojov vznikajú vo fáze poľnohospodárskej výroby aj v spotrebnej fáze. Je otáznne, prečo sú tieto veľmi významné fázy životného cyklu vylúčené z posúdenia.

5.5.2 Po druhé, je nepochopiteľné, že spracované potraviny by mali spadať do pôsobnosti revidovaného systému environmentálnej značky, avšak čerstvé potraviny by mali byť vylúčené.

5.5.3 Výbor sa obáva, aby spotrebiteľov takéto množstvo nekoherentných informácií o potravinách a nápojoch nemiatlo a nezavádzalo.

5.5.4 Výbor je presvedčený, že environmentálna značka vzťahujúca sa na všetky čerstvé a spracované potraviny by bola prvým krokom vedúcim ku skutočnej ekologizácii zásobovacieho reťazca: výroba potravín a nápojov má veľké environmentálne následky, ktoré sa vďaka kritériám environmentálnej značky môžu zmierniť.

Okrem toho by z obchodného hľadiska environmentálna značka pre potraviny napomohla slobodného pohybu tovarov, ktoré nesú environmentálnu značku. Globálni aktéri, ktorí spĺňajú kritériá environmentálnej značky, budú môcť uviesť svoje výrobky na trh bez toho, aby im v tom bránili miestne environmentálne značky, ktoré existujú popri značke „Európsky kvet“. Európska environmentálna značka bude vhodnou zárukou ekologických vlastností určitého potravinárskeho výrobku, čo nebude spochybňovať miestne preferencie, ale propagovať normy platné v celej EÚ pokiaľ ide o malý environmentálny dosah.

5.5.5 Zo súčasného znenia nie je jednoznačne jasné, na ktoré druhy potravín by sa malo podľa návrhu Komisie nariadenie uplatňovať. Odkaz na nariadenie (ES) č. 178/2002 v článku 2 ods. 2 túto otázku nevyjasnil, keďže sa tu nedefinuje, čo sú spracované potraviny. Definíciu spracovaných resp. nespracovaných výrobkov obsahuje nariadenie (ES) č. 852/2004 a nariadenie (ES) č. 853/2004. Okrem toho nie je jasné ani čo sa rozumie pod pojmom „výrobky rybného hospodárstva a akvakultúry“.

Existuje nebezpečenstvo, že sa týmto predloženým návrhom oslabí hodnovernosť označenia environmentálnou značkou a nie je vhodné zahŕňať do pôsobnosti potraviny tak, ako je to zakotvené v súčasnom znení návrhu.

5.5.6 Vzťah medzi nariadením o ekologickom poľnohospodárstve a nariadením o environmentálnej značke nie je

zmysluplný. Formulácia v článku 9 ods. 10 vyvolá u spotrebiteľov skôr zmätok než by im pomohla pri ekologickom, rozumnom výbere. Existuje aj reálne nebezpečenstvo, že sa oslabí hodnovernosť oboch značiek. Nemá predsa žiadny význam, aby nejaký konkrétny výrobok bol označený 1) značkou bio aj kvetom, alebo 2) značkou bio alebo 3) kvetom s dodatočnou informáciou, že kvet platí len pre spracovanie, balenie a dopravu výrobku.

5.5.7 Z článku 6 ods. 4 vyplýva, že pri kritériách na udelenie označenia „Európsky kvet“ sa kladie dôraz na životné prostredie, vrátane aspektov ochrany zdravia a bezpečnosti. Je dôležité objasniť, čo sa v tomto nariadení myslí pod pojmom „zdravie“. Pokiaľ ide o potraviny, mohlo by to predznamenať celý rad problémov v oblasti zdravia a výživy, ku ktorým je potrebné zaujať konkrétny postoj a medzi ktoré patrí aj spôsob informovania spotrebiteľov.

Tieto problémy by sa mali vyriešiť skôr, než sa zaujme postoj k tomu, či by mali byť potraviny zahrnuté do označovania „Európskym kvetom“, a ak áno, ako.

5.5.8 V tomto kontexte si výbor myslí, že do kritérií environmentálnej značky by sa balenie malo zahrnúť len v tom prípade, ak je to pre danú skupinu výrobkov relevantné: balenie by sa nemalo považovať za „výrobok“, pretože ho nemožno posudzovať oddelene od výrobku, ktorý obsahuje.

V Bruseli 26. februára 2009

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Mario SEPI